

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
شش	یادداشت مترجم
۱	مقدمه
۴	عناوین اختصاری آثار
۷	فصل اول: از هیوم تا میل: رید، بنتام و کالریج
۴۰	فصل دوم: اوج لیبرال: میل و عصر وی
۸۳	فصل سوم: پایان قرن نوزدهم: ایدئالیست‌ها، پراگماتیست‌ها و علم‌گرایان
۱۳۷	فصل چهارم: مدرنیسم ۱: فرگه و کمبریج
۱۸۹	فصل پنجم: مدرنیسم ۲: وین
۲۲۶	فصل ششم: پس‌گفتار: پس از مدرنیسم
۲۳۰	برای مطالعه بیشتر
۲۳۳	واژه‌نامه
۲۳۶	فهرست اعلام

یادداشت مترجم

در بسیاری از کلاس‌های تدریس فلسفه و نیز در بسیاری از کتاب‌های فلسفی، دیدگاه‌ها و اندیشه‌ها چنان ارائه می‌شوند که گویی خصلتی فرازمانی و فرامکانی دارند. معمولاً مشخص نمی‌شود چرا فیلسوفی در زمانی خاص، برای مثال اوایل قرن نوزدهم، درگیر پرداختن به مسئله‌ای بخصوص شده است. مطالعه تاریخ اندیشه به طور کلی و تاریخ فلسفه به طور خاص به ما امکان می‌دهد که خصلت تاریخی اندیشه را دریابیم و درک کنیم چگونه برخی مسائل فلسفی در واکنش به جریان‌ها و تحولات فلسفی پیشین و علاوه بر این، در واکنش به تحولاتی در سایر حوزه‌ها همچون علم، فرهنگ و سیاست اهمیت می‌یابند و برجسته می‌شوند.

در میان گرایش‌های فلسفی مختلف، بی‌توجهی به تاریخ فلسفه شاید بیش از همه در فلسفه تحلیلی رواج دارد. شخصاً این موضوع را در دوره تحصیل و نیز در گفت‌وگوهایی که با اهل فلسفه تحلیلی داشته‌ام، تجربه کرده‌ام. از آنجا که دامنه تاریخی این جلد از تاریخ فلسفه غرب شکل‌گیری فلسفه تحلیلی را نیز در بر می‌گیرد، می‌تواند درک ما را از تحولاتی تاریخی که به ظهور و بسط این گرایش فلسفی منجر شد، عمق بخشد.

مضمون دیگری که در این مجلد بررسی می‌شود، تقابل میان علم‌گرایی / تجربه‌گرایی / طبیعت‌گرایی ملهم از روشنگری از یک سو و نقادی رمانتیک / ایدئالیستی از سوی دیگر است. این نقادی را می‌توان در سرتاسر قرن نوزدهم و خصوصاً در آثار کالریج و برادلی دید. اگرچه جهانی که امروزه می‌شناسیم، با تفوق اندیشه علم‌گرا / طبیعت‌گرا پیش می‌رود و نقادی رمانتیک بروز اجتماعی کمتری نسبت به گذشته دارد، اما بررسی تاریخ تقابل این دو رویکرد کماکان جالب توجه و روشنگر است و به ما فرصت می‌دهد به اشکال دیگری از نظروری و عمل اجتماعی فکر کنیم که در واقع محقق نشده‌اند. از مدیران و دست‌اندرکاران سازمان «سمت» که امکان ترجمه کتاب را فراهم

کردند و خصوصاً از ویراستار محترم آقای دکتر محمدابراهیم باسط، که کیفیت ترجمه را بهبود بخشیدند، تشکر می‌کنم. امیدوارم مطالعه این کتاب به ما کمک کند تحولات اندیشه فلسفی انگلیسی‌زبان که جهان معاصر را تا اندازه زیادی شکل داده است، بهتر دریابیم.

یاسر خوشنویس

مهرماه ۱۳۹۹

مقدمه

این تاریخی است که یک فیلسوف نوشته است، نه یک مورخ. هنگامی که متفکران گذشته نزد معاصران احضار می‌شوند، حس آهنگ گند و شکوفایی تدریجی فلسفه از دست می‌رود؛ سعی کرده‌ام از این امر پرهیز کنم. البته آرائم را بیشتر از یک مورخ ایده‌ها در این کتاب دخالت داده‌ام و بسیار بیشتر گزینشی عمل کرده‌ام. داستان را از یک منظر فلسفی امروزی و بدون انکار کردن وقوف بعد از وقوع روایت می‌کنم.

مضامینی را انتخاب کرده‌ام که اگر به گذشته نگاه کنیم برجسته بوده‌اند و در بحث دربارهٔ فلاسفه‌ای که آن‌ها را بسط داده‌اند، وارد جزئیات شده‌ام. نتیجه کار متنی دائرةالمعارفی نیست. صرف افزودن فهرستی از نام‌ها کمکی نمی‌کند، بنابراین چنین کاری نکرده‌ام، اگرچه فهرست فلاسفه‌ای که در صفحات آتی به آن‌ها اشاره نشده یا تنها اندکی به آن‌ها پرداخته شده، هشدار برای من است. اما حتی فلاسفه‌ای که به آن‌ها پرداخته شده، همگی به نحوی جامع مورد بررسی قرار نگرفته‌اند. برای مثال، در این کتاب به منطق و کیهان‌شناسی گمان‌پردازانه پرس^۱ و دیدگاه‌های اجتماعی و سیاسی راسل^۲ پرداخته‌ام. مضمونی که بابت عبور از آن بیش از همه متأسفم، دیدگاه‌های مهم مور^۳ دربارهٔ شکاکیت است که به مضامین محوری کتاب مرتبط‌اند و بخشی از شهرت و اعتبار کنونی مور به سبب آن‌هاست. این مباحث باید به دلیل محدودیت فضا کنار گذاشته می‌شدند. معتقدم انتخاب‌هایی کرده‌ام که نسبتاً مناقشه‌ای برنمی‌انگیزند، اما به هر حال یقیناً انتخاب‌اند: می‌شد داستان‌های دیگری روایت کرد. مضمون اصلی در داستانی که روایت خواهم کرد نزاع میان طبیعت‌گرایی^۴، یعنی فلسفهٔ روشنگری که انسان را کاملاً بخشی از طبیعت می‌بیند، و رد طبیعت‌گرایی است که پس از

1. Peirce
2. Russell
3. Moore
4. naturalism

نقادی تأثیرگذار کانت بر آن پدیدار شد. امکان تجربه فهم پذیر، یعنی وجود معرفت پیشینی، محور نقادی کانت بود. ادعاهای فرهنگی گسترده تر درباره دین، اخلاق و زندگی سیاسی بر این محور استوار شدند. این ستون ها به این دلیل تثبیت شدند که در قرن نوزدهم، به نظر بسیاری چنین می رسید که برخی از اشکال ایدئالیسم پسا کانتی تنها راه نجات دادن عقل، ایمان و آزادی اند. بنابراین، این موضوع به مناقشه نقادانه اصلی در فلسفه قرن نوزدهم بدل شد.

فصل های چهارم و پنجم به فلسفه تحلیلی قرن بیستم اختصاص دارد. سنت تحلیلی در زبان انگلیسی غالب بوده است، و بنابراین طبیعتاً به این مجلد تعلق دارد. با این حال، در پرداختن به این سنت به بررسی فلاسفه ای سوق یافته ام که هر چند در آن دارای اهمیت بسیاری هستند، اما به آلمانی می نوشتند - یا در یک مورد به فرانسوی.

فلسفه تحلیلی به دو شیوه تلاش کرد به مناقشه قرن نوزدهم میان طبیعت گرایی و ایدئالیسم خاتمه دهد. تلاش اول در فصل چهارم بررسی می شود و آن را «واقع گرایی مفهومی» می نامم. واقع گرایی مفهومی اقدامی انحرافی در قرن نوزدهم بود که نه در جهان انگلیسی یا آلمان پروتستان، بلکه در اروپای مرکزی کاتولیک پدیدار شد، یعنی جایی که صحنه مقاومت هم در برابر طبیعت گرایی و هم در برابر فلسفه «نقادی» کانت بود. فیلسوف و ریاضی دان آلمانی گوتلوب فرگه^۱، به صورت مستقل، آن را با وضوح و بصیرتی عالی ارائه کرد، و سپس با اندکی تفاوت و باز هم مستقل، در دوره کوتاه واقع گرایی مفهومی در کمبریج پیش از جنگ جهانی اول نیز ارائه شد.

از منظر کانتی، چنین شکلی از واقع گرایی «پیشانقادانه» به نظر خواهد رسید. اما مرحله دوم فلسفه تحلیلی شاهد تلاشی برای خاتمه بخشیدن به مناقشات متافیزیکی قرن نوزدهم بود که می توان آن را تا حدی «پسانقادانه» نامید: تلاش ویتگنشتاین و کارناپ برای منحل کردن متافیزیک (فصل های پنجم و ششم). فلسفه تحلیلی پسانقادانه، که به سنت انتقادی تعلق دارد با اینکه سعی دارد آن را منحل کند، تأثیری گسترده در فرهنگ معاصر داشته است، اما در میان فلاسفه انگلیسی زبان، اگر هنوز باقی مانده باشد، در حال افول است. با این همه، این سنت باز هم می تواند تاریخ خودش را داشته باشد.

پرسشی که در بن فلسفه اخلاق و فلسفه سیاسی قرن نوزدهم جای داشت نیز هنوز قوت خود را از دست نداده است: چگونه باید به برآمدن تجارت و علم و افول دین واکنش نشان داد؟ زندگی روحانی در چنین جامعه ای چه جایگاهی دارد؟ فلسفه حتی درباره چنین پرسش

1. Gottlob Frege

بزرگی نیز با خودمختاری نسبتاً قابل ملاحظه‌ای به کار خود ادامه داد، هرچند بسیاری از ارتباطات فلسفه با دیگر جریان‌های فرهنگی، علمی و دینی به این پرسش گره خورده است. تمایز قاطع میان امور تجربی، مفهومی و هنجاری که فلاسفه در نیمه اول قرن بیستم تأکید زیادی بر آن داشتند، ظاهراً این ارتباطات را منفصل می‌کند و پرسش مذکور را کنار می‌گذارد. حقیقتی در این ظاهر نهفته است، اما گمراه کننده نیز هست. سعی کرده‌ام این را تا حدی نشان دهم، اگرچه فقط به نحو ضمنی توانستم این کار را انجام دهم. از انتشارات دانشگاه آکسفورد برای صبرشان در قبال تأخیرهای متعددی که در نگارش این کتاب پیش آمد تشکر می‌کنم. توضیحات اندی همیلتون^۱ درباره فصل‌های سوم تا ششم، نظرات باب هیل^۲ درباره فرگه در فصل چهارم، کریس هوکوی^۳ درباره پرس در فصل سوم و جان کنیان^۴ درباره کل کتاب بی‌اندازه ارزشمند بودند.

1. Andy Hamilton
2. Bob Hale
3. Chris Hookway
4. John Kenyon

عناوین اختصاری آثار

- B *The Works of Jeremy Bentham*, ed. John Bowring (Edinburgh, 1843).
- Bf Jeremy Bentham, *A Fragment on Government*, ed. J. H. Burns and H. L. A. Hart (London, 1988).
- Bi Jeremy Bentham, *An Introduction to the Principles of Morals and Legislation*, ed. J. H. Burns and H. L. A. Hart (London, 1970).
- BRa F. H. Bradley, *Appearance and Reality*, 2nd edn. (London, 1902).
- BRe F. H. Bradley, *Ethical Studies*, 2nd edn. (Oxford, 1927).
- BRk F. H. Bradley, "On our Knowledge of Immediate Experience", *Mind*, 18 (1909), 40-64.
- BRp F. H. Bradley, "A Personal Explanation", *International Journal of Ethics*, 5 (1894-5), 383-4.
- Bs *Jeremy Bentham's Economic Writings*, ed. Werner Stark, i-iii (London, 1952-4).
- C *The Collected Works of Samuel Taylor Coleridge*, general editor: Kathleen Coburn (London and Princeton, NJ, 1969-).
- ارجاعات به مجلدات این مجموعه، با اشاره به شماره اثر و شماره جلد مربوطه انجام گرفته است. برای مثال، C 7i به معنای اثر هفتم در مجلد اول است.
- Ca Rudolf Carnap, *The Logical Structure of the World*, trans. Rolf A. George (London, 1967).
- Cg *Collected Letters of Samuel Taylor Coleridge*, ed. E. L. Griggs (Oxford, 1956).
- Cl Rudolf Carnap, *The Logical Syntax of Language*, trans. Amethe Smeaton (London, 1937).
- Db *Dictionary of Philosophy and Psychology*, ed. J. M. Baldwin (London and New York, 1901-5).
- Fb Gottlob Frege, *Conceptual Notation and Related Articles*, trans. and ed. Terrell Ward Bynum (Oxford, 1972).
- Fbl Gottlob Frege, *The Basic Laws of Arithmetic*, trans. and ed. Montgomery Furth (Berkeley, Calif. and Los Angeles, 1964).
- Ff Gottlob Frege, *The Foundations of Arithmetic*, trans. J. L. Austin (Oxford, 1974).
- Fp Gottlob Frege, *Posthumous Writings*, ed. Hans Hermes, Friedrich Kambartel, Friedrich Kaulbach, trans. Peter Long and Roger White (Oxford, 1979).

- Ft *Translations from the Philosophical Writings of Gottlob Frege*, ed. Peter Geach and Max Black (Oxford, 1960).
- G *Works of Thomas Hill Green*, ed. R. L. Nettleship (London, 1885-8).
- Gp T. H. Green, *Prolegomena to Ethics*, 5th edn. (Oxford, 1906).
- Je William James, *Essays in Radical Empiricism (The Works of William James)*, eds. Fredson Bowers and Ignas K. Skrupskelis (Cambridge, Mass. and London, 1976).
- Jm J. Kenna, "Ten Unpublished Letters from James to Bradley", *Mind*, 75 (July 1966), 309-31.
- Jp William James, *Pragmatism and the Meaning of Truth* (London, 1978).
- Jpe William James, *A Pluralistic Universe* (London, 1909).
- Jpr William James, *The Principles of Psychology* (London, 1890).
- M *Collected Works of John Stuart Mill*, general editor: John M. Robson (London and Toronto, 1963).
- Ma Ernst Mach, *The Analysis of Sensations* (New York, 1959).
- Me Ernst Mach, "The Economical Nature of Physical Inquiry", in *Popular Scientific Lectures*, trans. T. J. McCormack, 4th edn. (Chicago, 1910).
- Mn G. E. Moore, "The Nature of Judgement", *Mind*, 8 (1899), 176-93.
- Mp G. E. Moore, *Principia Ethica* (Cambridge, 1989).
- Ms Ernst Mach, *The Science of Mechanics* (Chicago, 1960).
- N Otto Neurath, *Empiricism and Sociology*, ed. Marie Neurath and Robert S. Cohen (Dordrecht, 1973).
- Ns Otto Neurath, "Sociology and Physicalism", in A. J. Ayer, ed., *Logical Positivism* (New York, 1959).
- P *The Collected Papers of Charles Sanders Peirce*, i-vi, ed. Charles Hartshorne and Paul Weiss (Cambridge, Mass., 1931-5); vii-viii, ed. Arthur W. Burks (Cambridge, Mass., 1958).
- R *The Works of Thomas Reid, with Selections from his Unpublished Letters*, Preface, Notes and Supplementary Dissertations, by Sir William Hamilton, Bart., 6th edn. (Edinburgh and London, 1863).
- Ra Bertrand Russell, *Autobiography* (London, 1978).
- Ri Bertrand Russell, *Introduction to Mathematical Philosophy* (London, 1919).
- Rl Bertrand Russell, *A Critical Exposition of the Philosophy of Leibniz* (Cambridge, 1900).
- Rlk Bertrand Russell, *Logic and Knowledge*, ed. Robert C. Marsh (London, 1956).
- Rm Bertrand Russell, *My Philosophical Development* (London, 1959).
- Rp Bertrand Russell, *The Principles of Mathematics* (London, 1992).
- Rpp Bertrand Russell, *The Problems of Philosophy* (London, 1962).
- Rw Bertrand Russell and Alfred North Whitehead, *Principia Mathematica* (Cambridge, 1952).

- Sc Paul Arthur Schilpp, ed., *The Philosophy of Rudolf Carnap* (La Salle, Ill., 1963).
- Sg Moritz Schlick, *General Theory of Knowledge*, trans. Albert E. Blumberg (La Salle, Ill., 1985).
- Sm Paul Arthur Schilpp, ed., *The Philosophy of G. E. Moore* (Evanston and Chicago, 1942).
- Sp Moritz Schlick, *Philosophical Papers* (2 vols., Dordrecht, 1979).
- Sr Paul Arthur Schilpp, ed., *The Philosophy of Bertrand Russell* (Evanston and Chicago, 1946).
- Wc Ludwig Wittgenstein, *Culture and Value*, ed. G. H. von Wright, trans. Peter Winch (Oxford, 1980).
- Wv Ludwig Wittgenstein, *Wittgenstein and the Vienna Circle: Conversations Recorded by Friedrich Waismann*, ed. Brian McGuinness, trans. Joachim Schulte and Brian McGuinness (Oxford, 1979).